

14. Шеремет А. П. Земельне право України: [навчальний посібник] / А. П. Шеремет. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 632 с.
15. Кривов В. М. Оптимізація структури агроландшафтів – основа раціонального використання земельних ресурсів / В. М. Кривов // Землепорядний вісник. – 1998. – № 3. – с. 36-38.
16. Герасимчук З.В. Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика: [монографія] / З.В. Герасимчук, В.Г. Поліщук - Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. – 516 с.
17. Згуровським М.З Сталий розвиток регіонів України / М.З. Згуровський – К.: НТУУ «КПІ», 2009. – 197с.
18. 199 Тарасова Н. П. Индексы и индикаторы устойчивого развития [Электронный ресурс] / Н. П. Тарасова, Е. Б Кручина. – Режим доступа: <http://urboecol.muctr.ru/wp-content/uploads/2009/05/tarasova.pdf>
19. Categorising tools for sustainability assessment [Text] / В. Ness, E. Urbel, P. Piirsalu, S. Anderberg, L. Olsson // Ecological economics. – 2007. – Vol. 60. – Iss. 3. – P. 498-508.
20. Indicators of Sustainable Development, UN Department for Policy Coordination and Sustainable Development, December, 1994.

УДК 338.434:658.15

РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Кальченко М.М. – аспірант, ДВНЗ "Херсонський ДАУ"

У статті розглянуто шляхи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами. Наведено методи фінансового планування. Представлено переваги та недоліки системи «директ-костинг» для аграрних підприємств. Розглянуто створену модель підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами.

Ключові слова: аграрні підприємства, фінансове забезпечення, планування, бюджетування, нейронні мережі, директ-костинг, модель, резерви, фінансові ресурси.

Кальченко Н.Н., Резервы повышения эффективности использования финансовых ресурсов аграрных предприятий

В статье рассмотрены пути повышения эффективности использования финансовых ресурсов аграрными предприятиями. Приведены методы финансового планирования. Представлены преимущества и недостатки системы «директ-костинг» для аграрных предприятий. Рассмотрены созданную модель повышения эффективности использования финансовых ресурсов аграрными предприятиями.

Ключевые слова: аграрные предприятия, финансовое обеспечение, планирование, бюджетирование, нейронные сети, директ-костинг, модель, резервы, финансовые ресурсы.

Kalchenko M.M. Reserves of improving the efficiency of financial resources utilization by agricultural enterprises

The article discusses ways of improving the effectiveness of financial resources utilization by agricultural enterprises. It describes methods of financial planning and presents the advantages

and disadvantages of a direct costing system for agricultural enterprises. It also proposes a model of a more efficient use of financial resources by agricultural enterprises.

Keywords: *agricultural enterprises, financial support, planning, budgeting, neural networks, direct costing, model, reserves, financial resources.*

Постановка проблеми. В умовах стрімкого розвитку зовнішнього середовища функціонування аграрних підприємств підвищення ефективності використання фінансових ресурсів впливає не лише на загальну ефективність функціонування господарюючого суб'єкта, а перш за все сприяє стабілізації кризової ситуації аграрного сектора. Раціональне й ефективне використання фінансових ресурсів аграрних підприємств дозволить підвищити якість виробленої продукції, залучили нові перспективні джерела фінансування, здійснювати інноваційну діяльність, покращити конкурентоздатність тощо.

Аграрні підприємства мають один із найвищих рівнів ризику серед інших підприємств економічної системи країни, що пов'язано із сезонністю виробництва, бюрократичними перешкодами, відсутністю стабільного державного сприяння та ефективного регулювання, необ'єктивною ціновою політикою тощо. Через екзогенні та ендегенні фактори господарюючим суб'єктам аграрного сектора економіки України доводиться постійно долати ті чи інші перешкоди, а тому їх функціонування неодмінно пов'язано із вирішенням завдання фінансового забезпечення власної діяльності. Тому одним із перспективних резервів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрних підприємств є організація фінансового менеджменту, націленого на раціональне управління фінансовими потоками підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню визначення резервів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами присвячено праці таких науковців як - Бланк І.О., Бондаренко Н.В., Гудзь О.Є. [1], Дем'яненко М.Я., Кваша С.М., Ковальов В.В., Ковальчук Т.Т., Коробов М.Я., Лайко П.А., Лузан Ю.А., Непочатенко О.О., Оларіна В.М., Олійник О.О., Перлуна Н.В., Рясних Є.Г., Савлук М.І., Сало І.В., Стецюк П.А., Танклевська Н.С. [2], Худолій Л.М., Чупис А. В.

Проблемам визначення резервів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами та забезпечення їх ефективності на рівні держави присвячено ряд статей та монографій. Проте аналіз робіт, опублікованих за результатами наукових розробок в цьому напрямку, доводить, що у вітчизняній науковій літературі бракує системного дослідження окремих питань, присвячених цій тематиці.

Постановка завдання. Метою статті є визначення резервів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами.

Виклад основного матеріалу досліджень. Зважаючи на передовий досвід у сфері фінансів зауважимо, що в умовах стрімкого розвитку новітніх технологій фінансовий менеджмент аграрних підприємств повинен базуватися на парадигмі постіндустріального розвитку, який ґрунтується на економіці знань. Накоплений століттями та удосконалений сучасниками досвід раціонального використання фінансових ресурсів повинен бути адаптованим до сучасних умов аграрних підприємств. Отриманні дані про використання аграрними підприємствами переважно власних фінансових ресурсів свідчить

не про готовність до самофінансування, а про неспроможність ефективного використання інших джерел, широкий асортимент яких ефективно функціонує в інших підприємствах економіки України та світу. Через підписання угоди про Асоціацію з Європейським союзом наша країна прийняла складний шлях розширення конкурентної боротьби в аграрному секторі, що пов'язано із ослабленням зовнішніх кордонів для інших країн. Подолання таких перешкод можливо завдяки використанню аграрними підприємствами сучасних підходів до фінансового менеджменту.

Рішення, які приймаються аграрними підприємствами стосовно використання фінансових ресурсів повинні бути виваженими та скоординованими, підпорядковуватися загальній місії та стратегії господарюючого суб'єкта, мати кваліфіковану оцінку та аналіз можливих результатів. Одними із базових принципів ефективного використання фінансових ресурсів є прозорість фінансового менеджменту, а також пріоритет прийняття колективних рішень перед одноосібними. Дослідження позитивного досвіду конкурентів є беззаперечно важливим у питанні покращення ефективності використання фінансових ресурсів, а наявність інтуїції у керівництва при здійсненні фінансових операцій є бажаним. Але разом з тим, фінансовий менеджмент не може ґрунтуватися на досвіді конкурентів чи інтуїтивному передбаченні управління аграрного підприємства. Тому вважаємо, що фінансове планування та прогнозування із використанням сучасних інформаційних технологій повинно слугувати надійною основою фінансового менеджменту, направленою на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.

Значення фінансового планування полягає в тому, що воно дає можливість визначити пріоритети використання фінансових ресурсів за умов конкуренції і є інструментом одержання фінансової підтримки від зовнішніх інвесторів. Основними завданнями фінансового планування на підприємстві варто назвати:

- забезпечення діяльності аграрного підприємства необхідним обсягом фінансових ресурсів;
- формування ефективних фінансових взаємин із контрагентами, банківськими та парабанківськими установами;
- визначення напрямів ефективного використання фінансових ресурсів, оцінка якості їх використання;
- систематизація резервів збільшення доходності виробництва за рахунок обґрунтованого використання наявних ресурсів аграрного підприємства;
- проведення контролю за використанням фінансових ресурсів.

Алгоритм фінансового планування використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами повинен ґрунтуватися на проведенні етапів, які передбачають: визначення інвестиційних можливостей і можливостей залучення фінансових ресурсів, які є в розпорядженні аграрного підприємства або плануються використовуватися; прогнозування можливих наслідків прийнятих рішень для нейтралізації можливих ризиків; виокремлення одного або кількох найбільш оптимальних фінансових планів, їх обґрунтування та попередній аналіз; здійснення оцінки обраного фінансового плану, порівняння

реалізованості поставлених цілей, кореляції із місією підприємства.

Таким чином, фінансове планування має передбачати чітке підпорядкування виробничої, операційної, маркетингової, фінансової та інших видів діяльності аграрного підприємства, об'єднувати різні за терміном і змістом сценаріїв використання фінансових ресурсів, визначати необхідний їх обсяг залежно від мети й цільового призначення. Співвідносячи потреби аграрного підприємства в фінансових ресурсах із їх наявною кількістю, фінансове планування дозволяє скласти оптимальний план використання фінансових ресурсів, оптимізувати структуру джерел їх формування, оцінити можливі ризики й загрози.

Також, фінансове планування використання фінансових ресурсів аграрного підприємства повинно передбачати комплексний характер. Складання фінансового плану використання фінансових ресурсів аграрних підприємств здійснюється із використанням таких методів як економіко-математичного моделювання, бюджетування, методу оптимізації планових рішень, нормативного, розрахунково-аналітичного, балансового тощо (рис. 1).

Суть нормативного методу планування фінансових показників полягає в тому, що на основі заздалегідь встановлених норм і техніко-економічних нормативів розраховується потреба підприємства у фінансових ресурсах і в джерелах їх формування. Такими нормативами є ставки податків, тарифних внесків і зборів, норми амортизаційних відрахувань, нормативи потреби в обігових коштах тощо. Перевагою нормативного методу планування є його простота. Знаючи норматив і фактичний показник, легко розрахувати відхилення, на основі якого можна розробити заходи щодо їх усунення. Тому актуальною проблемою управління фінансами підприємств є розробка економічно обґрунтованих норм і нормативів з метою формування і використання грошових ресурсів, а також організація контролю за їх дотриманням кожним структурним підрозділом. Недоліками нормативного методу є постійна зміна централізованих регульованих нормативів і необхідність коригування внутрішньофірмових нормативів у зв'язку зі зміною умов функціонування. Метод є ефективним для фінансового планування використання фінансових ресурсів дрібними сільськогосподарськими підприємствами, зокрема ФГ «Успіх», ФГ «Тюльпан» [3].

Розрахунково-аналітичний метод планування фінансових показників полягає в тому, що на основі аналізу досягнутої величини фінансового показника, що приймається за базу, та індексів його зміни в плановому періоді розраховується планова величина цього показника. В основі цього методу лежить експертна оцінка. Тому недоліком розрахунково-аналітичного методу є необхідність розробки декількох варіантів фінансового плану. Звідси слідує, що розрахунково-аналітичний метод фінансового планування використання фінансових ресурсів придатний для аграрних підприємств, які мають відносно великий штат фінансово-економічної служби. Тому рекомендуємо його використання для середніх та великих підприємств у тому числі для агрофірми радгосп «Білозерський», ПАТ «Чорнобаївське», агрофірма ім. Шевченко.

Балансовий метод планування фінансових показників полягає в необхідності побудові балансів, за рахунок чого досягається ув'язування наявних фінансових ресурсів і фактичної необхідності в них. Перевагами

цього методу є його обґрунтованість і реалістичність, оскільки чітко ідентифікуються елементи доходів і витрат, ведеться відособлений їх облік. До недоліків можна віднести те, що при розрахунках не враховується динаміка ринкової оцінки капіталу, кон'юнктури, інфляції тощо. Даний метод є комбінацією переваг нормативного, розрахунково-аналітичного і балансового методів і побудований на відсутності достовірних початкових даних для розробки фінансових планів, що призводить до високої вірогідності відхилення фактичних показників від запланованих. Доцільним є використання балансового методу для великих та середніх підприємств, а саме СТОВ «Перше травня», СТОВ «Дніпро», ОФГ «Тетяна», ПСП «Дружба» та інші.



Рисунок 1. Методи фінансового планування використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами *

* Складено авторами

Економіко-математичне моделювання в плануванні фінансових показників дозволяє знайти кількісне вираження взаємозв'язків між фінансовими показниками і чинниками, які їх визначають (регресивна модель, модель Кобба-Дугласа). Економіко-математична модель являє собою точний математичний опис економічного процесу, тобто опис чинників, що

характеризують структуру і закономірності зміни цього економічного явища за допомогою математичних символів і прийомів (рівнянь, нерівностей, таблиць, графіків тощо). Перевагами цього методу є об'єктивність спостережень за об'єктом, що вивчається, і можливість виявлення чинників що впливають на нього. Якщо ступінь відхилень розрахункових показників від фактичних є значною величиною, то можна зробити висновок про неможливість використання моделі для планування, що є недоліком економіко-математичного методу. Через складність його застосування рекомендуємо використовувати даний метод підприємствам із розширеною спеціалізацією, зокрема СВК «Борозенське», ТОВ «Дніпро».

Бюджетний метод (бюджетування) представляє собою процес складання бюджетів підприємства, у результаті якого відбувається інтеграція планування, обліку, аналізу, управління діяльністю підприємств з метою забезпечення найоптимальніших фінансових результатів, а також контролю за його виробничою та фінансово-господарською діяльністю. Варто зауважити, що фінансове планування використання фінансових ресурсів варто здійснювати, використовуючи метод бюджетування, який має високі якісні показники й дозволяє провести найбільш оптимальний прогноз. Зауважимо, що саме бюджетування є надійним інструментом управління фінансовими ресурсами для багатьох міжнародних компаній.

Порівняно новий розрахунок в практиці фінансового планування на підприємствах Росії - розробка планового балансу активів і пасивів на кінець прогнозного періоду (кварталу, року). Складання даного балансу (бюджету по балансовому листу) в розрізі укрупненої номенклатури статей може зробити істотний вплив на перегляд фінансової стратегії і тактики підприємства. Якщо попередні розрахунки показують, що не досягаються необхідна фінансова стійкість і платоспроможність підприємства, то можливі значні коригування чистого прибутку, що направляються на виплату дивідендів і цілі розвитку, оборотних активів і короткострокових зобов'язань. Прогнозний баланс дозволяє: виявити можливі несприятливі для підприємства наслідки фінансових рішень, прийнятих на планований період, перевірити математичну правильність процесу бюджетування в цілому.

Процес бюджетування на багатьох підприємствах протікає в умовах економічної нестабільності та відсутності чітких перспектив розвитку.

Перш за все, даний процес повинен мати організаційне, інформаційне та кадрове забезпечення, а також можливість оперативного проведення аналітичних процедур (швидкий збір і аналіз зібраних даних), на що фахівці підприємства витрачають багато часу. Найбільш характерний недолік складання бюджетів - слабка залученість конкретних виконавців у процес бюджетування та управління (прийняття рішень), складність формування гнучкої системи оцінки результатів діяльності структурних підрозділів (цехів, відділів, служб та ін.). Отже, для успішного формування і функціонування системи бюджетного управління необхідно дотримання ряду обов'язкових умов.

Мережевий метод застосовується на великих підприємствах і дозволяє на основі мережевих графіків і моделей представити організаційну і технологічну послідовність виконання операцій і встановити взаємозв'язок

між ними; акцентувати увагу на окремих важливих господарських операціях, забезпечити їх координацію; пов'язати обсяг фінансових ресурсів із джерелами їх утворення. Перевагою цього методу є те, що мережевий графік відображає процес виконання комплексу операцій із можливістю їх коригування на кожній стадії процесу. Проте цей метод є складним і не може забезпечити гнучкість системи планування.

Програмно-цільовий метод включає формування і оптимізацію виробничої і інвестиційної програм і є за своєю сутністю комплексним управлінням фінансово-господарською діяльністю підприємства за основними напрямками його розвитку. Перевагою методу є обґрунтування обсягу ресурсів, що необхідні для досягнення головної мети і завдань. Разом із тим, наведені методи не можуть бути використані для розробки балансу доходів і витрат і інших фінансових планів. Тому з метою розробки прогнозного балансу застосовуються методи фінансової «пробки» і «відсотку від обсягу продажів».

Останнім часом значна увага приділяється групі методів, основаних на використанні нейромережевих технологій. Нейронні мережі - це узагальнена назва декількох груп алгоритмів, що уміють навчатися на прикладах, витягуючи приховані закономірності з потоку даних. При цьому дані можуть бути неповні, суперечливі і спотворені. Якщо між вхідними і вихідними даними існує певний зв'язок, що може навіть не виявлятися традиційними кореляційними методами, нейронна мережа здатна налагодитись на нього із заданим ступенем точності. Крім того, сучасні нейронні мережі володіють низкою додаткових можливостей: з їх допомогою можна оцінювати порівняльну важливість різних видів вхідної інформації, зменшувати її обсяг без втрати істотних даних, розпізнавати симптоми наближення критичних ситуацій тощо. На даний час існують нейросистеми, адаптовані для прогнозування в галузі економіки та фінансів. Найчастіше вони є складовими підсистемами систем підтримки прийняття рішень. До недоліків нейротехнологій слід віднести необхідність наявності досить великої кількості вихідних даних для навчання нейронної мережі, що не завжди є можливим

Особливої уваги для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрних підприємств заслуговує система обліку «директ-костинг», яка направлена на управління витратами підприємств. Раціоналізація витратної частини бюджету дозволяє ефективно використати фінансові ресурси для отримання вищих показників прибутковості й рентабельності. Згідно із системою «директ-костинг», автором якої є американський економіст Джонатан Гаррісон, до складу собівартості виробленої продукції варто включати лише прямі витрати. Даному інструменту оптимізації витрат виробництва для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємств, у тому числі й аграрних підприємств притаманні певні переваги та недоліки (рис. 2).

Перевагами системи «директ-костинг» для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами варто назвати: можливість визначення точки безбитковості; передбачає гнучку систему ціноутворення і встановлення мінімально можливої ціни одиниці продукції; спрощена система розрахунку собівартості, оскільки відсутня процедура розподілу постійних витрат за видами продукції; можливість складення

оптимального плану виробництва й збуту продукції; прибуток залишається сталим під впливом постійних накладних витрат при зміні залишків запасів за певний період; визначення прибутку від продажу кожної додаткової одиниці продукції, що сприяє формуванню ефективної маркетингової стратегії аграрного підприємства; об'єднання ефективних інструментів контролю (гнучкі бюджети та стандарт кост) тощо.

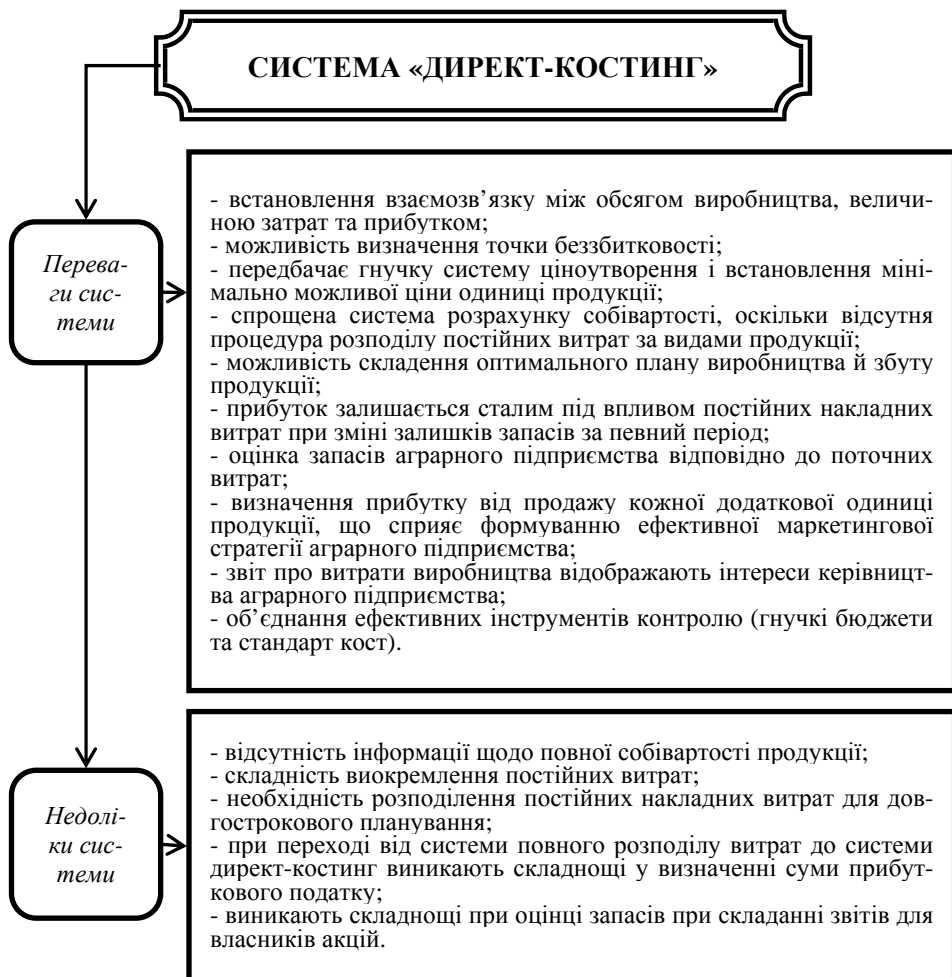


Рисунок 2. Переваги та недоліки системи «директ-костинг» для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрних підприємств *

* Згруповано автором за даними [4]

Недоліками, які притаманні системі «директ-костинг», виступають відсутність інформації щодо повної собівартості продукції; складність виокремлення постійних витрат; необхідність розподілення постійних накладних витрат для довгострокового планування та інші.

Найбільш поширенішими різновидами «директ-костингу» використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами виокремлюють простий або класичний, розвинутий та змішаний. Перший варіант передбачає калькулювання за прямими витратами. У другому випадку до собівартості включають прямі та постійні витрати. Змішаний «директ-костинг» використання фінансових ресурсів аграрних підприємств передбачає виокремлення у постійних витратах змінної частини, через врахування відповідних коефіцієнтів використання виробничих потужностей, крім того до собівартості виробництва сільськогосподарської продукції калькулюються всі змінні витрати [5, с. 258-260].

У практичній діяльності аграрних підприємств використання розвинутого «директ-костингу» для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів визначається як найбільш доречним, оскільки при виробництві окремих видів продукції собівартість слід розраховувати як за змінними витратами, так і прямими постійними. Якщо за певними видами продукції неможливо виділити прямі постійні витрати, то для розрахунку собівартості слід використовувати методику простого директ-костингу. Тому доцільним є його застосування у практичній діяльності аграрних підприємств Херсонської області, що значно підвищить ефективність використання фінансових ресурсів, зокрема агрофірми радгосп «Білозерський», ПСП «Дружба», СТОВ «Перше травня», СТОВ «Енограй», ФГ «Успіх», ОФГ «Тетяна», СТОВ «Надія» та інші.

Крім того, ефективний фінансовий план використання фінансових ресурсів повинен передбачати гнучкість адаптації й реагування на зміни. Обов'язковим елементом фінансового плану аграрних підприємств є створення буферного резервного фонду, який дозволить забезпечити виконання найважливіших фінансових завдань підприємства.

Виходячи з цього зазначимо, що при побудові фінансового менеджменту для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрним підприємствам необхідно базуватися на таких аспектах: формування системи загального управління фінансовими ресурсами, направленою на майбутній розвиток; системний моніторинг ринкової ситуації, гнучкість та адаптації змінам.

Вважаємо, що через агресивність зовнішнього оточення функціонування аграрних підприємств, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів повинно бути направлено на створення власних фінансових ресурсів, яке ми вбачаємо у розвитку інтелектуального капіталу господарюючого суб'єкта. Створення нематеріальних активів дозволить отримувати додаткові фінансові ресурси, які слугуватимуть надійним джерелом прибутку господарюючого суб'єкта аграрного сектора країни. Рекомендуємо таким підприємствам Херсонської області як СВК «Борозенське», СТОВ «Колос», ПСП «Дружба», ОФГ «Тетяна» використовувати фінансові ресурси на створення інноваційної продукції, отримання патентів на винахід або розробку ефективного бренду. Таким чином можливо значно посилити ефективність використання фінансових ресурсів аграрних підприємств.

Доцільним є визначення найбільш раціональних напрямів виробничої діяльності. Відмова від затратних та низькорентабельних проектів дозволить

мінімізувати витрати, а отримані таким чином вільні фінансові ресурси направити на диверсифікацію виробництва або переорієнтацію відповідно до ринкової ситуації. Тому необхідним кроком на шляху підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами виступає детальний та неупереджений аналіз виробничої діяльності, який доцільно здійснити таким підприємствам як ОФГ «Тетяна», СТОВ «Енограй», СТОВ «Інгулець», СТОВ «Колос», ПП ПОП «Чонгар», ПСП «Дружба» та іншим.

Враховуючи вище зазначене, вважаємо що резервами підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрних підприємств є використання фінансового планування, фінансового менеджменту, аналіз доцільності витрат, створення нематеріальних цінностей, інноваційна діяльність, моніторинг ринку для координації попиту й пропозиції тощо (рис. 3). Неодмінною умовою дієздатності запропонованих резервів виступає їх скоординоване поєднання, що й забезпечує отримання бажаного ефекту.

Звідси слідує, що функціонування фінансової системи аграрного підприємства потребує розроблення дієвої моделі підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, націленої на активізацію систематизованих напрямів в сучасних умовах (рис. 4).

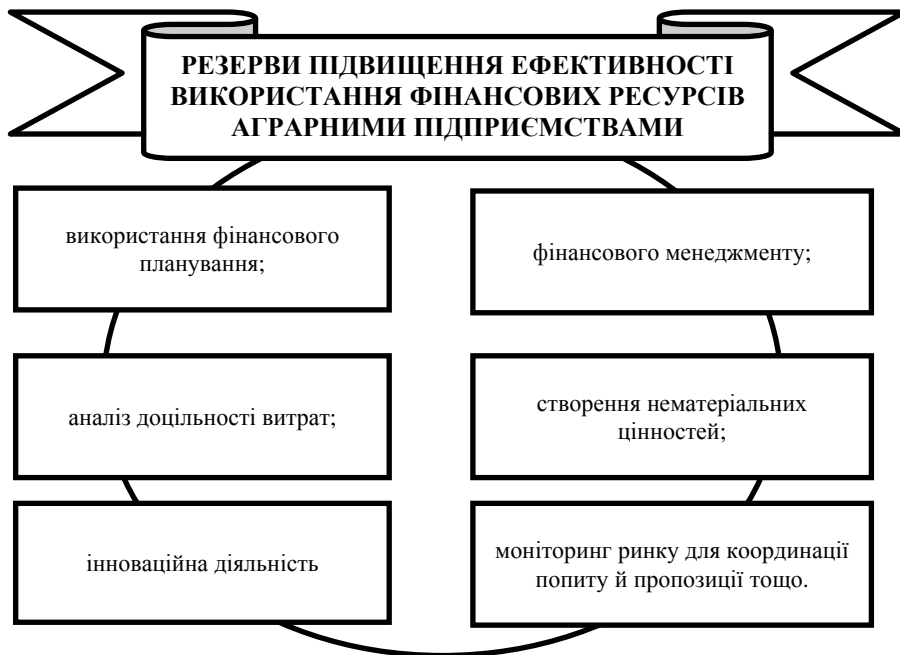


Рисунок 3. Резерви підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами *

* Складено автором

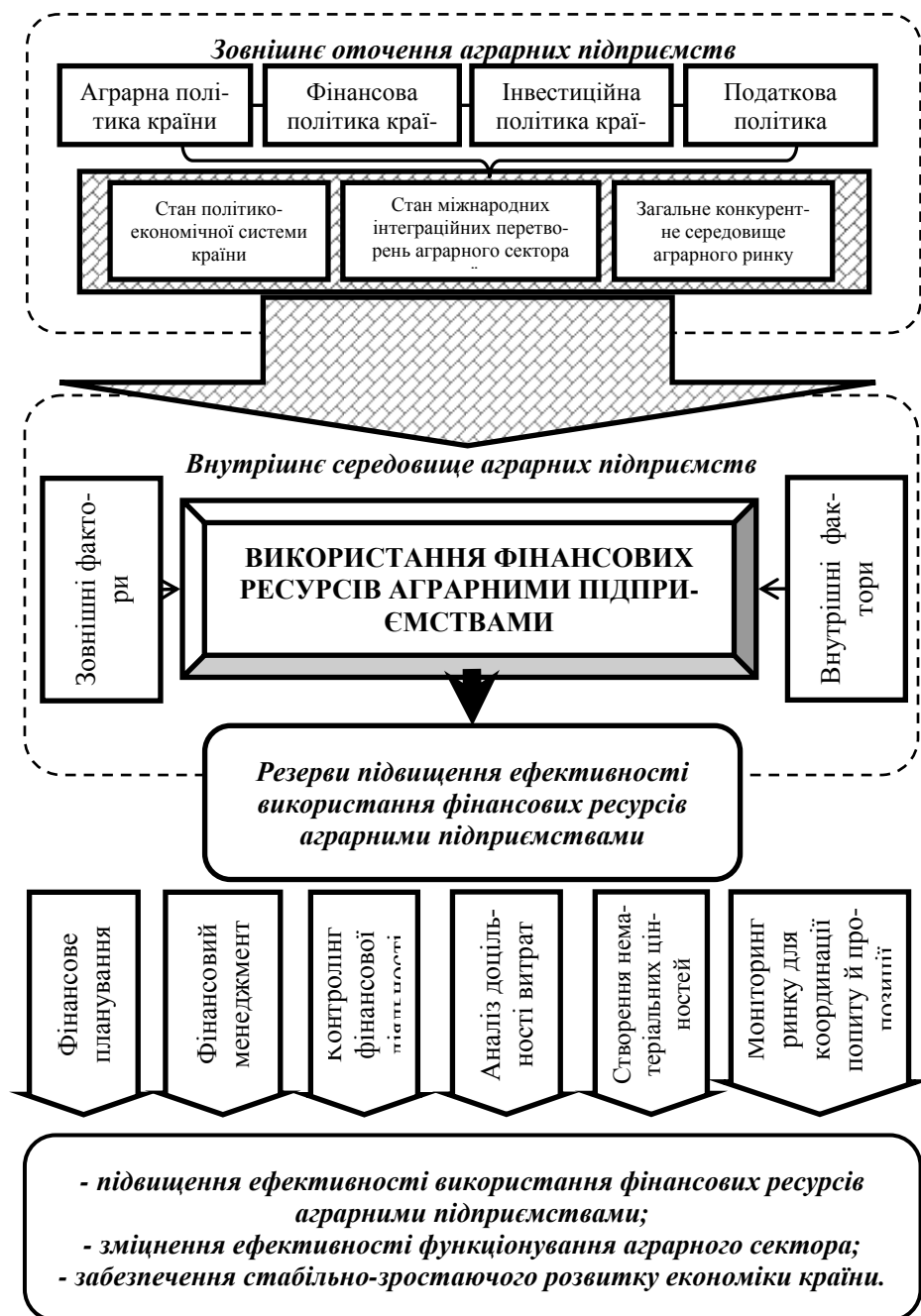


Рисунок 4. Модель підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами *

* Складено автором

Нами розроблено відповідну модель, яка дозволяє з найвищою

ефективністю оптимізувати управління фінансовими ресурсами господарюючого суб'єкта, що дозволить не лише вирішити найбільш важливі питання господарюючого суб'єкта, а підвищити ефективність функціонування аграрного сектора для подолання затяжної політико-економічної кризи країни. Зовнішнє середовище аграрного підприємства формується завдяки координації податкової, аграрної, фінансової та інвестиційної політик країни, які визначають стан політико-економічної системи, міжнародних інтеграційних перетворень аграрного сектора а також загальне конкурентне середовище аграрного ринку, у якому здійснює діяльність господарюючий суб'єкт.

Крім того, зовнішнє середовище продукує правила й умови фінансової політики підприємства, яка узагальнена внутрішнім середовищем аграрного підприємства.

На використання фінансових ресурсів аграрних підприємств впливають внутрішні та зовнішні фактори, від яких залежать можливі резерви підвищення їх ефективності. Активізація систематизованих резервів дозволить не лише отримати високі показники результативності їх використання, а неодмінно сприятиме покращенню зовнішньої та внутрішньої фінансової політики, посиленню конкурентоздатності, раціоналізації цінової політики підприємства. Крім того, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрних підприємств є запорукою зміцнення ефективності функціонування аграрного сектора, а також забезпечує стабільно-зростаючий розвиток економіки країни.

Запропоновану модель підвищення ефективності використання фінансових ресурсів було реалізовано у практичній діяльності таких підприємств Херсонської області як СТОВ «Енограй», СТОВ «Надія», СТОВ «Перше травня», ОФГ «Тетяна», ФГ Аделаїда», які зазначили її високу результативність й дієвість. Так, за результати апробації розробленої моделі, СТОВ «Енограй» покращило цінову політику, уникнуло нецільового використання фінансових ресурсів, завдяки раціональному управлінню й фінансовому менеджменту залучило інвестиційні ресурси для створення нематеріальних ресурсів з вирощування малини для довготермінового зберігання. ОФГ «Тетяна» завдяки запровадженню моделі підвищення ефективності використання фінансових ресурсів збільшило прибутковість діяльності шляхом детального аналізу витрат й відмову від надмірно витратних проєктів, що сприяло посиленню фінансової стійкості підприємства у кризовий період. Скориставшись запропонованими резервами й використавши розроблену модель, ФГ «Аделаїда» провела моніторинг аграрного ринку та визначила невідповідність пропозиції вирощеної продукції існуючому попиту, що забезпечило попередження надмірно витрачених фінансових ресурсів.

Висновки. Отже, резервами підвищення ефективності використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами є використання фінансового планування, фінансового менеджменту, аналіз доцільності витрат, створення нематеріальних цінностей, інноваційна діяльність, моніторинг ринку для координації попиту й пропозиції тощо, які повинні бути покладені в основу відповідної моделі, яка через вплив зовнішнього оточення на внутрішнє середовище аграрного підприємства надасть можливість реалізувати потенціал

господарюючих суб'єктів, що сприятиме зміцненню ефективності функціонування аграрного сектору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гудзь О.Є. Проблеми управління фінансовими потоками в сільськогосподарських підприємствах / О.Є. Гудзь // Економіка і управління. -2007. - №2 .
2. Танклевська Н.С. Управління фінансовими потоками аграрних підприємств: [Монографія]/ Н.С. Танклевська, Л.В. Пегіна – Херсон: Айлант, 2011. - 268 С.
3. Річні звіти підприємств: ФГ «Успіх», ФГ «Тюльпан», ПАТ «Чорнобаївське», СТОВ «Надія», СТОВ «Енограй», ТОВ «ОСА-2», ПраТ АФ «Цюрупінське», СТОВ «Перше травня», СТОВ «Інгулець», СТОВ «Дніпро», ДП ДГ «Копані» Інституту зрошувального землеробства НААНУ, ПП ПСП «Україна», ФГ «Тетяна», ПАТ «Волна», агрофірма ім. Шевченко, СВК «Борозенське», СТОВ «Колос», ТОВ «Дніпро» (Генічеський район), ПП ПОП «Чонгар», ПСП «Дружба» за 2011-2013 рр.
4. Шулла Р. С. Концептуальні підходи до організації системи управлінського обліку "директ-костинг": зарубіжний досвід та можливість його адаптації у вітчизняній теорії та практиці / Р. С. Шулла, М. М. Повідайчик // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер : Економіка. - 2013. - Вип. 4. - С. 247-254.
5. Нападівська Л.В. Управлінський облік: [Монографія].- /Л.В. Нападівська /.- Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. - 356 с.

УДК 338.45:332.14

ОЦІНКИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА РЕЗЕРВІВ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНІВ

Купчак В.Р. - к.е.н., доцент Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту Тернопільського національного економічного університету

У статті досліджено особливості регіональної системи стратегічного управління енергоефективністю. Запропоновані зміни до системи оцінки енергоефективності промисловості регіонів. Визначено вираз науково-обґрунтованих витрат енергоресурсів з урахуванням специфіки регіонів. Модифікована процедура проведення комплексного енергоаудиту промисловості регіону з урахуванням можливості організації самоаудиту промислових підприємств.

Ключові слова: паливно-енергетичні ресурси, регіональні промислові комплекси, енергоефективність, енергоаудит, енергоресурсів, коефіцієнт енергоємності, енергоємність.

Купчак В.Р. Оценки энергоэффективности и резервов энергосбережения в промышленности регионов

В статье исследованы особенности региональной системы стратегического управления энергоэффективностью. Предложенные изменения системы оценки энергоэффективности промышленности регионов. Определено выражение научно-обоснованных затрат